**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ**
**Одеський національний університет імені І. І. Мечникова**

**ЗАТВЕРДЖЕНО**
Вченою радою ОНУ імені І. І. Мечникова

Голова Вченої ради _____ Вячеслав ТРУБА
(протокол № 10 від червня 2026 р.)
(наказ № 60/01-11 від 10 липня 2026 р.)

**ПРОГРАМА**
**КУРСУ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ**

# Цифрова доступність та універсальний дизайн у навчанні (UDL)

| | |
|---|---|
| Рівень освіти: | освіта дорослих (післядипломна освіта) |
| Галузь знань | А Освіта |
| Спеціальність | А1 Освітні науки |

ОНУ
2026

ЛИСТПОГОДЖЕННЯ

програми підвищення кваліфікації

«Цифрова доступність та універсальний дизайн у навчанні (UDL)»

**РОЗРОБНИКИ:**

Романенко С.В., кандидат соціологічних наук, доцент кафедри соціальної роботи

Вєйландє Л.В.-В., кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри педагогічної освіти та соціальної реабілітації

Ломачинська І.А., доктор економічних наук, професор кафедри економіки та підприємництва, проректор з науково-педагогічної роботи

**РЕКОМЕНДОВАНО**

кафедрою соціальної роботи

протокол № 9 від «28» травня 2026 р.

Завідувач кафедри _____ Тетяна ХЛІВНЮК

**РЕКОМЕНДОВАНО**

кафедрою педагогічної освіти та соціальної реабілітації

протокол № 10 від «08» червня 2026 р.

Завідувач кафедри _____ Лілія ВЄЙЛАНДЄ

**СХВАЛЕНО**

навчально-методичною комісією факультету психології та соціальної роботи

протокол № 6 від «11» червня 2026 р.

Голова НМК ФПСР _____ Ірина СИДУН

**СХВАЛЕНО**

Вченою радою факультету психології та соціальної роботи ОНУ імені І.І.Мечникова

протокол № 6 від «17» червня 2026 р.

Голова Вченої ради _____ Лариса ДУНАЄВА

**СХВАЛЕНО**

Науково-методичною радою ОНУ імені І. І. Мечникова

протокол № 3 від «18» червня 2026 р.

Голова НМР ОНУ імені І. І. Мечникова _____ Майя НІКОЛАЄВА

# 1. ОПИС ПРОГРАМИ

| | |
|---|---|
| **Обсяг програми** | 90 год / 3 кредити ЄКТС / 30 аудиторних годин<br>Програма підвищення кваліфікації передбачає такі форми роботи: лекції (16 год.), практичні заняття (14 год.), самостійна робота (60 годин), атестація у вигляді тесту (2 години) відповідно для очної / дистанційної /змішаної форм навчання |
| **Форма підвищення кваліфікації** | Очна / дистанційна / змішана |
| **Мета** | Програма спрямована на підвищення кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних працівників в умовах цифровізації суспільства. А саме на оволодіння системою знань і умінь щодо філософських, соціальних, політичних, культурних, науково-методичних, психологічних та правових засад організації та реалізації цифрової доступності, особливостей навчально-методичної роботи та побудови навчального процесу в рамках цифровізації системи освіти із застосуванням принципів універсального дизайну. |
| **Завдання** | - ознайомити слухачів з особливостями формування категорії «цифровізація суспільства»;<br>- надати поняття про процеси інформатизації, віртуалізації, глобалізації, цифровізації;<br>- охарактеризувати супутні поняття: «соціальна ексклюзія», «соціальна інклюзія» в сучасній соціальній науці;<br>- систематизувати вітчизняний та зарубіжний досвід вивчення проблеми соціальної ексклюзії в суспільстві ризиків та соціальної інклюзії як способу зниження суспільних ризиків на різних рівнях функціонування соціуму;<br>- розкрити основні принципи універсального дизайну;<br>- визначити основні сфери актуалізації проблем соціальної інклюзії в практиці роботи педагогічного працівника;<br>- надати розуміння ролі та методів UDL в повсякденності та практиці педагогічного працівника;<br>- сформувати практичні навички впровадження практик UDL в освітньому, соціальному та професійному контекстах. |
| **Перелік компетентностей, які вдосконалюються** | На основі професійного стандарту «Викладач закладу вищої освіти», наказ МОН України №1466 від 16.10.2024р.<br>А1. Здатність планувати і проводити навчальні заняття з використанням цифрових технологій<br>А2. Здатність консультувати здобувачів ВО<br>АЗ. Здатність здійснювати керівництво практичною підготовкою здобувачів вищої освіти<br>Б2. Здатність оцінювати результати навчання в цифровому середовищі<br>БЗ. Здатність надавати зворотній зв’язок здобувачам ВО за результатами оцінювання<br>В1. Здатність розробляти та удосконалю вати зміст освітніх компонентів<br>В2. Здатність розробляти та удосконалювати навчально-методичні матеріали<br>Д 1. Здатність обґрунтовувати та планувати проект |

| | |
|---|---|
| | Д 3. Здатність оприлюднювати результати проекту<br>Д 4. Здатність керувати проектом<br>Є 2. Здатність планувати та проводити заходи<br>Ж1. Здатність організувати особистий професійний розвиток<br>ЖЗ. Здатність ініціювати та реалізовувати проекти професійного розвитку |
| **Очікувані результати** | У результаті прослуховування курсу слухач повинен<br>**ЗНАТИ:**<br>- сучасні концепції суспільного розвитку, що розвинуті в світовій соціальній науці та пояснюють процеси цифровізації суспільства;<br>- проблеми та обставини соціального виключення, що провокуються процесами цифровізації, складають потенційні ризики та можуть впливати на соціальну безпеку громадян;<br>- основні особливості впровадження практики універсального дизайну у навчанні в Україні та світі, методи оцінки її успішності;<br>- основні ідеї та напрями цифровізації соціальної сфери суспільства, її наслідки для держави, спільноти, соціальних груп, особистості.<br>**ВМІТИ:**<br>- організовувати освітнє середовище з урахуванням цифрової доступності та універсального дизайну для кожного учасника освітнього процесу: вчителя/викладача, кожного учня/студента, залежно від їхніх індивідуальних потреб, можливостей, здібностей та інтересів;<br>- оцінювати результати навчання і здійснювати їх моніторинг на засадах універсального дизайну;<br>- використовувати інструменти цифрової доступності в освітньому процесі;<br>- забезпечувати принципи інклюзії для всіх інструментами цифрової доступності та UDL. |
| **Документ, що видається за результатами підвищення кваліфікації** | Сертифікат про підвищення кваліфікації встановленого зразка |
| **Місце виконання програми** | за місцезнаходженням суб'єкта підвищення кваліфікації та/або дистанційно |
| **Мінімальна та максимальна кількість осіб в групі** | 5-25 слухачів |

## 2. ЗМІСТ КУРСУ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ

**Лекційні заняття.**

**Тема 1. Основні теоретичні підходи до визначення та аналізу цифрового суспільства.**
Концепція інформаційного суспільства: генезис та історія вивчення. Інформатизація суспільства: етапи та можливості виміру цього процесу. Актуальність теорій глобалізації суспільства для оцінки життєдіяльності, якості життя та сталого розвитку людини. Концепції віртуалізації суспільства, пост та пост-пост модернізації суспільства. Їх евристичний потенціал щодо розуміння процесу цифровізації. Формування віртуального простору. Концепції сталого та інклюзивного розвитку суспільства.

**Тема 2. Феномен ексклюзії: актуалізація в сучасному світі**.
Ексклюзія: причини, форми та історія вивчення. Чинники соціальної ексклюзії, види та форми прояву. Соціальна ексклюзія як процес і механізм соціального виключення людини, соціальної групи з системи соціальних відносин. Прояви соціальної ексклюзії. Соціологічний вимір процесу соціального виключення. Соціальні бар'єри як соціальні механізми ексклюзії, соціальної ізоляції/сегрегації. Види соціальних бар'єрів в цифровому світі. Ексклюзія як причина соціальної, напруги, соціальних протиріч та конфліктів. Ексклюзія як джерело соціальних ризиків та небезпеки.

**Тема 3. Соціальна інклюзія як перспектива соціального розвитку.**
Соціальна інклюзія в суспільстві цифровому суспільстві. Цифрова доступність як механізм соціального включення. Інклюзія як стратегія глобального та національного розвитку. Права людини та інклюзивна політика. Соціальна інклюзія як фактор підвищення соціальної безпеки. Сфери соціальної інклюзії в суспільстві ризиків. Інклюзія як безбар'єрне середовище. Цифрові методи «зламу»/подолання соціальних бар'єрів. Цифровізація соціальної сфери. Соціальний капітал у цифровому світі. Універсальний дизайн: його засади та принципи.

**Тема 4. Універсальний дизайн у навчанні (UDL) як механізм зламу бар'єрів.**
Основи універсального дизайну в сучасній освіті. Цифрова доступність як основа ефективного викладання. Стратегії організації навчання в рамках UDL: диференційоване викладання; кооперативне навчання; тематичне навчання; альтернативні форми. Теорія «множинного інтелекту» та її роль у формуванні принципів UDL. Допоміжні технології в UDL. Використання «розумного пристосування» і допоміжних технологій у роботі з дітьми з різними типами особливих потреб. Універсальний дизайн у навчанні як стратегія співпраці суб'єктів освітнього процесу.

## 3. СТРУКТУРА ПРОГРАМИ

| **Назви тем** | **Кількість годин** | | | |
|---|---|---|---|---|
| | **Усього** | | | |
| | **Усього** | **у тому числі** | | |
| | | лекції | практичні | самостійна робота |
| Тема 1. Основні теоретичні підходи до визначення та аналізу цифрового суспільства | 14 | 4 | 0 | 10 |
| Тема 2. Феномен ексклюзії: актуалізація в сучасному світі | 18 | 4 | 4 | 10 |
| Тема 3. Соціальна інклюзія як | 28 | 4 | 4 | 20 |

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| перспектива соціального розвитку | | | | |
| Тема 4. Універсальний дизайн у навчанні (UDL) як механізм зламу бар'єрів | 28 | 4 | 4 | 20 |
| Підсумкова атестація | 2 | | 2 | |
| **Разом** | **90** | **16** | **14** | **60** |

## 4. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

| № | Назва теми/види завдань | Кількість годин |
|---|---|---|
| 1. | Стратегії навчання, що підтримують універсальний дизайн та цифрову доступність<br>Законодавче регулювання принципів UDL в Україні та світі. Загальна навчальна програма, універсальний дизайн і допоміжні технології. Гнучкість програм; пошук альтернативних рішень; диференційоване викладання; кооперативне навчання; тематичне навчання як основні стратегії універсального дизайну. Зв'язок принципів універсального дизайну з сучасними дослідженнями функціонування мозку. | 4 |
| 2. | UDL. Організація освітнього процесу в умовах інклюзії.<br>Основні підходи та методи створення інклюзивного освітнього середовища. Технології навчання та оцінювання в інклюзивному освітньому середовищі. UDL як теорія та практика інклюзивної освіти. Проблеми та перспективи втілення ідей універсального дизайну в освітній процес. Програми інклюзивного розвитку. Вплив принципів універсального дизайну на ефективне викладання та навчання. | 4 |
| 3. | Інклюзія та універсальний дизайн як перспектива розвитку закладів середньої та вищої освіти<br>Становлення і розвиток інклюзивної педагогіки як галузі педагогічного знання. Інклюзивний розвиток закладів освіти в Україні та світі. Інклюзивний світ – це світ для всіх. Експертні оцінки програм інклюзивного розвитку в Україні та світі. Цифрові інструменти інклюзивного навчання. | 4 |
| 4. | Підсумкова атестація | 2 |
| | **Разом** | **14** |

## 5. САМОСТІЙНА РОБОТА

Види самостійної роботи:

- Вивчення літератури і конспекту лекцій.
- Підготовка до групових занять.
- Самостійна робота з літературою.

| № з/п | Назва теми | Кількість годин д/в |
|---|---|---|
| 1 | Основні теоретичні підходи до визначення та аналізу цифрового суспільства | 10 |
| 2 | Феномен ексклюзії: актуалізація в сучасному світі | 10 |
| 3 | Соціальна інклюзія як перспектива соціального розвитку | 20 |

| | | |
|---|---|---|
| 4 | Універсальний дизайн у навчанні (UDL) як механізм зламу бар'єрів | 20 |
| | **Разом** | **60** |

## 6. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

У процесі читання курсу використовуються наступні методи навчання:

– словесні методи: лекція, пояснення, бесіда, обговорення, дискусія;

– наочні методи: презентація, ілюстрація, демонстрація;

– методи формування практичних умінь і особистісних якостей: виконання практичних завдань, вправи, підготовка і здійснення виступів перед аудиторією.

Самостійна робота включає роботу з текстовим матеріалом та виконання індивідуальних завдань.

**Форма атестації у вигляді заліку (комп'ютерне тестування)**. Слухач має набрати 60% правильних відповідей.

## 7. ПИТАННЯ ДЛЯ АТЕСТАЦІЇ

1. Підходи до визначення сучасного суспільства
2. Інформаційне суспільство. Інформатизація як альтернатива цифровізації.
3. Глобалізація суспільства як основа для розповсюдження ідей універсального дизайну.
4. Віртуалізація суспільства як альтернативна теорія соціального розвитку.
5. Теорії модернізації суспільства у поясненні інклюзивних ідей.
6. Концепція сталого розвитку.
7. Концепція інклюзивного розвитку.
8. Соціальна ексклюзія як процес і механізм соціального виключення людини, соціальної групи з системи соціальних відносин.
9. Ексклюзія як джерело соціальних ризиків та небезпеки. Соціологічний вимір процесу соціального виключення.
10. Методологічні підходи до вивчення інклюзивної проблематики та формування сучасної соціальної політики.
11. Соціальна інклюзія як фактор підвищення соціальної безпеки. Сфери соціальної інклюзії в суспільстві ризиків.
12. Соціальні програми та заходи інклюзивної політики в сучасній Україні. Залучення до світових програм та заходів забезпечення інклюзивного розвитку.
13. Комплексний підхід до формування соціальної безпеки особистості, соціальної групи/спільноти, держави в умовах інклюзивної політики.
14. Універсальний дизайн: його провідні принципи та напрями.
15. Цифрова доступність/безбар'єрність як ключовий елемент універсального дизайну.
16. Провідна роль педагогічного працівника у здійсненні програм інклюзивного розвитку.
17. Особливості інклюзивної політики в сфері освіти.
18. Основні положення Нової української школи щодо розвитку інклюзивної освіти.
19. Права людини та інклюзивна політика.
20. Застосування принципів універсального дизайну в інклюзивному освітньому середовищі.
21. Принципи цифрової доступності в інклюзивному освітньому середовищі.
22. Стратегії цифрової доступності у сфері освіти.
23. Стратегії універсального дизайну у сфері освіти.
24. Очікувані наслідки принципів інклюзії для суспільства.
25. Універсальний дизайн у сфері освіти: основні технології та пріоритети.
26. Переваги інклюзивної освіти для різних учасників освітнього процесу.
27. Технології навчання в інклюзивному освітньому середовищі.
28. Основні міжнародні документи ООН, що закріплюють право дітей з ООП на освіту.
29. Механізми забезпечення інклюзивної освіти у міжнародних документах та законодавстві.

30. Перспективи інклюзивної моделі розвитку суспільства.

## 8. НАВЧАЛЬНО МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

- Програма підвищення кваліфікації.
- Мультимедійні презентації.
- Допоміжний роздатковий матеріал.
- Ресурси на хмарних сховищах.

## 9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

### Основна

1. Універсальний дизайн у навчанні: адаптація та модифікація освітнього середовища. Методичні рекомендації для педагогів / упоряд. С. Лупінович. Львів: Світ, 2021. 92 с.
2. Збірник тез наукових доповідей Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасний дизайн інклюзивного навчання: успішні українські та зарубіжні практики». 11 листопада 2025 року. Київ: Факультет психології, соціальної роботи та спеціальної освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, 2025. 288 с.
3. Методичні рекомендації щодо запровадження безбар'єрності освітніх послуг у закладах дошкільної освіти з урахуванням потреб людей з порушеннями мови, слуху, комунікації, руху, батьків із дітьми, людей старшого віку та інших суспільних груп. URL: https://sqe.gov.ua/wp-content/uploads/2024/09/Metodrek_Zaprovadzhennya_bezbariernosti_MON-2024.pdf
4. Мартинчук О.В., Ганевіч С.-М., Салюк С.І. Компетентність команди психолого-педагогічного супроводу щодо формування smart-цілей розвитку дитини з освітніми труднощами: результати емпіричного дослідження. *Inclusion and Diversity*. 2026. № 7. С.27–31. https://doi.org/10.32782/inclusion/2026.7.5
5. Кравченко Л.В. Основи соціальної безпеки: навч. посіб. / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини. Умань: Візаві, 2022. 127 с.
6. Індивідуальна програма розвитку (ІПР): крок за кроком. Практичний порадник для команди супроводу / за ред. Н. Софій. Київ: ТОВ «ЕдКемп Україна», 2022.
7. Карп'як М. О., Стегней М. І. Оцінювання соціальної ексклюзії в Україні та її впливу на соціально-економічний розвиток держави на національному та регіональному рівнях. *Регіональна економіка.* 2021. № 100 (2). С. 72-82. https://doi.org/10.36818/1562-0905-2021-2-7
8. Варналій З. Соціальна безпека людини в умовах війни. Київ: Знання України, 2023. 270 с.
9. Україна як суспільство ризику. Збірка матеріалів Всеукраїнської наукової конференції. 23 квітня 2021 року. Дніпро: Видавничо-поліграфічний дім «Формат А+», 2021. 168 с.. URL: https://www.dnu.dp.ua/docs/facults/fsocgum/sociologia/2021%20Ukrajina_suspilstvo%20ryzyku.pdf
10. Handbook of Social Inclusion. Research and Practices in Health and Social Sciences. Reference work. Ed. Pranee Liamputtong. Springer Nature Switzerland AG, 2022. 2317 pp. https://doi.org/10.1007/978-3-030-89594-5
11. Потапенко М. В., Демиденко О. І., Кругляк В. І., Потапенко Г. М. Універсальний дизайн у вищих освітніх закладах: особливості підходів та викладання. *Педагогічна Академія: наукові записки*. 2025. № 16. 15 с. https://doi.org/10.5281/zenodo.15108734
12. Методичні рекомендації щодо забезпечення доступності будівель, приміщень та іншої інфраструктури закладів освіти для маломобільних груп населення. URL: https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/news/2024/12/16/meto-rekomend-shchodo-zabezp-dostupnosti-16-12-2024.pdf

### Додаткова

1. Концепція розвитку інклюзивної освіти. Наказ Міністерства освіти і науки України від 01.10.2010 № 912. URL: https://mon.gov.ua/ua/tag/inklyuzivne-navchannya
2. Порошенко М.А. Інклюзивна освіта. Київ: ТОВ Агентство «Україна», 2019. 300с. URL: https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/inkluzyvne-navchannya/posibniki/inklyuziyavnz.pdf
3. Про схвалення Національної стратегії розвитку інклюзивного навчання на період до 2029 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації на 2024-2026 роки. Розпорядження КМУ від 07.06.2024 № 527-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/527-2024-%D1%80#Text
4. Національна стратегія із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року. Розпорядження КМУ від 14 квітня 2021 р. № 366-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/366-2021-%D1%80#n107.
5. Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти. Постанова Кабінету Міністрів України від 15.09.2021 № 957. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/957-2021-%D0%BF#Text
6. Державний стандарт базової середньої освіти. Постанова КМУ від 30.09.2020 № 898. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#Text
7. Національна стратегія розвитку інклюзивного навчання на період до 2029 року. Розпорядження КМУ від 07.06.2024 № 527-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/527-2024-%D1%80#Text
8. Матеріали про цифрову безбар'єрність та вебдоступність. Дія. URL: https://bf.diia.gov.ua/articles/accessibility

## 10. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Методичні рекомендації. Для фахівців. Інклюзивне навчання. Міністерство освіти і науки. URL: https://mon.gov.ua/osvita-2/inklyuzivne-navchannya/dlya-fakhivtsiv/metodichni-rekomendatsii-2
2. Київський міжнародний інститут соціології. Офіційний сайт. URL: http://kiis.com.ua
3. Український інститут соціальних досліджень імені Олександра Яременка. Офіційний сайт. URL: http://www.uisr.org.ua
4. Науковий журнал «Психологія та соціальна робота» URL: http://lib.onu.edu.ua/psyhologyya/
5. Інклюзивне навчання. МОН України. URL: https://mon.gov.ua/tag/inklyuzivne-navchannya?&tag=inklyuzivne-navchannya
6. Матеріали офіційного сайту Державної статистичної служби. URL: http://www.ukrstat.gov.ua
7. Матеріали офіційного сайту Головного управління статистики в Одеській області. URL: http://www.od.ukrstat.gov.ua
8. Портал Соціологічної асоціації України. Матеріали офіційного сайту САУ. URL: https://sau.in.ua/
9. Наукова бібліотека Одеського національного університету імені І.І. Мечникова URL: http://lib.onu.edu.ua/
10. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. URL http://www.nbuv.gov.ua/
11. Дитячий фонд ООН (ЮНІСЕФ) URL: https://www.unicef.org/ukraine/
12. Організація об'єднаних націй URL: https://www.unodc.org/